

Зайченко Н.І.,

доктор педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка

ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ЗА ОЗНАЧЕННЯМ ЛОРЕНСО ЛУЗУРІАГІ

Іспано-аргентинський педагог Лоренсо Лузуріага (*Lorenzo Luzuriaga Medina*) (1889–1959) по праву може бути віднесений до плеяди фундаторів соціально-педагогічного наукового напрямку в історії світової педагогіки. У його наукових працях був представлений не просто теоретичний аналіз ідей про соціальну і політичну педагогіку в їхньому розвитку, а оригінальна цілісна соціально-педагогічна концепція, неперевершена в своєму роді на середину 1950-х років, зокрема, за параметром синтезування педагогічних, соціологічних та політологічних ідей.

У монографії “Соціальна і політична педагогіка” (Буенос-Айрес, 1958 р.) Лоренсо Лузуріага детально розкривав концепт “соціальна педагогіка”. Так, він стверджував: “Соціальна педагогіка має на меті дослідження виховання в його відношеннях із суспільством, діяльність соціальних груп із формування людини, а також вплив виховання на людське суспільство. Виховання, в дійсності, не є виключно пасивним елементом, на який впливає суспільство, а є динамічним фактором, котрий сприяє зміненню та перетворенню [соціуму]” [1, с. 9].

Соціальна педагогіка, на погляд Лоренсо Лузуріаги, має два істотних аспекти: дескриптивний (експлікативний) та аксіологічний (нормативний). Як теорія, соціальна педагогіка призначена дослідити факти, діяльності та інституції виховання й описати їх таким чином, яким вони представлені в соціальній реальності. Також соціальна педагогіка спрямована на вивчення виховних цінностей та уявлень про те, яким має бути виховання в суспільній дійсності. Стосовно першого аспекту – доцільним є використання концепту “соціологічна педагогіка”, стосовно іншого – саме “соціальна педагогіка” [1, с. 9].

Соціальна педагогіка головним чином має на меті дослідження відношення “виховання – суспільство”. Лоренсо Лузуріага роз’яснював, що соціальна педагогіка є складником загальної педагогіки, однак це самостійна наука. Загальна педагогіка спрямовується передовсім на формування людини, а людина є чимось більшим за соціальну істоту, це – особистість із індивідуальним життям, розвиненню якого необхідне сприяння. Тому загальна педагогіка поєднує два аспекти – соціальний та індивідуальний, оскільки вони є невідимими в людському житті. Соціальна педагогіка теж враховує ці два аспекти, бо, з одного боку, вона вбачає у вихованні шлях

інтеграції людини в суспільство (індивідуальний аспект), а з іншого – розглядає виховання як засіб збереження і розвитку самого людського суспільства (соціальний аспект) [1, с. 11].

На переконання Лоренсо Лузуріаги, відношення “виховання – суспільство” досягатиметься шляхом вивчення різних елементів, які конституують суспільство, зокрема соціальних груп, поколінь, мас, меншин, родин, громад. Соціальне виховання націлюється завдяки своїй духовній дії на подолання суперечностей між різними суспільними класами, на творення єдності в соціумі [1, с. 11–12].

Учений відносив педагогіку до “духовних наук”. Педагогіка тісним чином була пов’язана з філософією, психологією, соціологією, проте вона розвивалася незалежно від цих наук [2, с. 12].

Лоренсо Лузуріага доводив, що розвинення соціальної педагогіки починається не наприкінці ХІХ ст. у зв’язку із появою в 1898 році праці Пауля Наторпа “Соціальна педагогіка”, а набагато раніше – ще в античний час. У філософських концепціях Платона і Аристотеля з-поміж іншого йшлося про виховання в суспільстві.

На початку ХХ ст. чітко виділяються три течії соціальної педагогіки: перша – ідеалістична, постала під впливом кантіанської філософії, розвинена Паулем Наторпом; інша – позитивістська; третя – соціологічна педагогіка [2, с. 250].

Означаючи концепт “виховання”, Лоренсо Лузуріага акцентував увагу на тому, що “виховання бере на себе суспільну місію розвинути життєвий план людини та ввести її у соціально-культурний світ” [1, с. 29]. У цьому відношенні можна представити два розрізи виховання: вертикальний (виховання супроводжує все життя людини – від народження до смерті) та горизонтальний (виховання охоплює усі прояви людського життя – від природних до духовних) [1, с. 29].

Наголошував педагог і на тому, що “виховання є одним із засобів і, можливо, основним, за допомогою якого досягається [суспільна] єдність та уможлиблюється співіснування членів суспільства” [1, с. 30].

Суспільство не є застиглим утворенням. Воно постійно змінюється, живиться енергією нових поколінь, проте задля підтримання соціальної рівноваги людські спільноти прагнуть зберігати певні традиції та звичаї. Виховання – обов’язкова умова підтримання і трансмісії суспільних традицій. Лоренсо Лузуріага підкреслював, що виховання – передовсім соціальне явище, про це “засвідчує неперервне втручання в історії різних суспільних інституцій у виховання – від родини до міста-держави, від церкви до професійного об’єднання, від місцевої громади до національної держави” [1, с. 31].

У фундаментальній праці “Історія освіти і педагогіки” (Буенос-Айрес, 1971) Лоренсо Лузуріага також обґрунтовував ідею про виховання як

суспільне явище та механізм підтримання колективної єдності. “Виховання – то є невіддільний, істотний складник життя людського й суспільного, і воно існує від часу появи людини на землі”, – пояснював педагог [2, с. 11].

У смисловій єдності розглядав Лоренсо Лузуріага соціальну і політичну педагогіку. Він неодноразово зазначав, що завдання, які вирішуються політичною педагогікою, мають соціально-педагогічне значення. Політична педагогіка є похідною від соціальної педагогіки. На переконання іспанського науковця, вона “охоплює коло різних питань, котрі стосуються виховання в державі” [1, с. 10].

Політична педагогіка спрямована на розв’язання специфічних проблем у виховній галузі, зокрема, питань, пов’язаних із церковним та державним втручанням в освітню сферу, визначенням співвідношення між державною і приватною освітою тощо. Починаючи з часів Французької революції, утверджувалася практика включення до реформаторських програм і проектів різними політичними партіями та групами питань стосовно освітньої сфери [1, с. 128].

Таким чином, предмет соціальної педагогіки визначався Лоренсо Лузуріагою в площині відношення “виховання – суспільство”. Провівши теоретичний аналіз концептів “виховання”, “суспільство”, “політика”, “культура”, педагог приходив до висновку, що соціальна педагогіка мала включати до свого концептуального поля спектр відношень – “виховання – покоління”, “виховання – соціальні класи”, “виховання – маси”, “виховання – громада”, “виховання – держава”. Обґрунтування Лоренсо Лузуріагою педагогічного значення кожного з цих аспектів мало своїм логічним наслідком витворення оригінальної авторської соціально-педагогічної концепції, актуальність якої не втрачається в сьогоденні.

Список використаних джерел

1. Luzuriaga L. *Pedagogia social y politica*. Buenos Aires: Ed. Losada S. A., 1958. 230 p.
2. Luzuriaga L. *Historia de la educacion y la pedagogia*. Buenos Aires: Ed. Losada, 1971. 282 p.